

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ

2. KÖY UZAMINDA KADIN

2.1. ATİYE

2.2. DİRMİT

3. KÖYDEN ŞEHİRE GÖÇ

4. ŞEHİR UZAMINDA KADIN

4.1. DİRMİT

4.2. NUĞBER

4.3. ATİYE

5. SONUÇ

6. KAYNAKÇA

1. GİRİŞ

Göç, insanlar üzerinde çok büyük etkileri olabilen oldukça önemli bir kavramdır. Köyden kente yapılan göçler ise genellikle zorlu bir süreç sonucunda gerçekleşir. Yapılan bu göçler uzam değişikliğiyle birlikte sosyal ve aile içi yaşam farklılıklarına ve ekonomik değişikliğe neden olur. Bu değişikliklerin etkileri ise en çok kadınlar üzerinde görülmektedir. Yaşanılan yerin gelişmişlik düzeyi ve kültürünün bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını etkilemesi, çeşitli uzamlarda kadına bakış açısı farklılık göstermesinin nedenidir. Erkek egemen ve kapalı küçük köy toplumlarında kadın, baskılanıp ezilmiş ve bunun kadın oldukları için doğal olduğu dayatılmaktadır. Ancak daha gelişmiş, özgür ve eşit bir ortamın bulunduğu şehir toplumlarında toplumsal yapı ne olursa olsun kadınlar ise cinsiyeti nedeniyle negatif ayrımcılığa uğramamış, baskılara maruz bırakılmamış, erkekle eşit görülmüştür.

Latife Tekin'in *Sevgili Arsız Ölüm* adlı yapıtında da sonradan Akçalı adını alan Alacüvek Köyü'nde yaşayan Aktaş ailesinin İstanbul'a göç etmesi anlatılmaktadır. Bu göç sadece fiziksel bir yer değiştirme olmayıp yapıttaki figürlerin ruhsal değişimleri ve içsel yolculuklarını da içine almaktadır. Yapıt, hem köyde hem de şehirde yaşayan, farklı toplumlarda yetişmiş insanların hayata ve özellikle kadına karşı olan bakış açısını anlatmaktadır.

2. KÖY UZAMINDA KADIN

Yeniliklere açık olmayan ve tek bir görüşün benimsenip bu görüşe körü körüne bağlı kalınan Anadolu'nun küçük köylerinde kadın, güçsüz ve hassas olmakla eşdeğer tutulup ikinci sınıf insan muamelesi görmektedir. Kadınlara vakti geldiğinde evlenip çocuk doğurmanın ve ev işleri

yapmanın toplum içinde bir yer edinebilmek için yapması gerekenler olarak empoze edilmektedir. Böyle toplumlarda erkek para getirip evin geçimini sağlayan bu nedenle bütün kararları alma yetkisine sahip olan kişi olarak görülürken kadının görevi çocuklara bakmak, evdeki düzeni korumak, yemek yapmak ve kocasına hizmet etmektir. Bu durum kadınların kendilerine dayatılan eşitsizliğin ve görevlerin normal ve doğru olduğunu düşünmeleri nedeniyle gelecek nesillere aktarılmaktadır. Kadınlar toplum dayatmaları nedeniyle toplumda sadece birinin kızı ya da karısı olarak var olabilmektedir.

Sevgili Arsız Ölüm adlı yapıtta Akçalı köyünde, erkek egemen toplumun beraberinde getirdiği kadının sosyal hayattaki yerini belirten faktörler oldukça net bir şekilde görülmektedir.

2.1. ATİYE

Atiye, Akçalı köyüne şehirli bir kadın olarak Huvat'la birlikte gelir. Atiye'nin yaşadığı ilk göç deneyimi olan bu durum onun yaşam biçimi ve dünya görüşünü geri dönüşü olmayacak bir şekilde değiştirmiştir. Köydeki insanlar Atiye, hamile olduğu köy halkı tarafından anlaşılmadığı için cinli olduğunu düşünülmüş ve bu nedenle ahıra kapatılmıştır. *“Çifte sarılı yumurtlayan tavuğun yumurtayı kesmesi, Huvat'ın anasının tahtalından düşmesi, hepsini başı bu cinli ve uğursuz kadındı. Önce boğup bir yana bırakmayı düşündüler. Ama cininden çekindiler. (Tekin, 9)”* Bu durum yapıtta köy halkının cahilliğini ve cinler ve periler gibi batıl inançlara rasyonel gerçekliklerden daha çok inandığını göstermektedir.

Yapıtın köy uzamında geçen kesitinde şehirden gelen bu yabancı kadının köye, köyün getirdiği sorumluluklara ve düşünce yapısına sağlamaya çalıştığı uyum anlatılmaktadır. Huvat'ın işi nedeniyle sürekli şehre gitmesi sonucunda Atiye çocuklarını neredeyse kimsenin yardımı olmadan büyütülmüştür. Ailenin görünürdeki reisin Huvat olmasına karşın arka planda Atiye'nin oldukça önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Köy halkına uyum sağlamaya çalışan Atiye “*Az zamanda tandırda ekmek pişirmeyi, koyun kırkmayı, tezek yapmayı, kuzu emiştirmeyi, tavuk teleğiyle çocuk düşürmeyi öğrendi. (Tekin, 10)*” , aynı zamanda da çocuklarını bir şehirli gibi yetiştirmeye çalışmıştır. “*Köyün çocukları yağlı bir göğüslükle doncak gezinirken, çocuklarına garip şeyler giydirdi... (Tekin, 11)*” . Atiye'nin böyle davranması onun hem şehre olan özlemini hem de bulunduğu köy halkına uyum sağlamaya başladığını göstermektedir. Uyum sağlama çabaları bir süre sonra Atiye'nin eski, şehirli kimliğini kaybetmesine neden olmuştur. Ailenin dördüncü çocuğu olan Dirmit'in daha Atiye'nin karnındayken sesler çıkarmaya, konuşmaya başlamasıyla birlikte Atiye de köylüler gibi Dirmit'in cinli olduğunu düşünüp ona yaklaşımdan korkmuştur. “*Doğan kız, anasının karnındayken iki kez üst üste, hem de Atiye'nin anasının sesiyle “Ana! Ana!” diye çağırırdı. Atiye o sırada ambar odasında un eliyordu, karnından ses çıktığını duyunca “Geberesin e mi!” diyebilirdi. (Tekin, 14)*” Atiye'nin bu olayla birlikte köydeki insanların bakış açısına sahip olmaya başladığı görülmektedir. Dirmit doğunca Cinci Memet'i muska yazması için çağırması da bunu desteklemektedir. O zamandan beri Dirmit köy halkının gözünde sürekli cinlerle iç içe yaşayan bir kız olmuştur. Bütün bu olanlar Dirmit'in köydeki diğer insanlardan farklı olduğunu o daha doğmadan göstermektedir.

2.2. DİRMIT:

Dirmit, köy halkından birçok farklı yönü olan bir figür olarak ortaya çıkmaktadır. Daha annesinin karnındayken konuşmaya başlayan ve doğduktan sonra tulumba ve taşlar gibi cansız varlıklarla da konuşup adeta bir masal dünyasında yaşayan Dirmit'in adı köyde cinli kız olarak anılmaya başlamıştır.

Aynı zamanda köye öğretmen gelmesiyle birlikte okula giden ilk kız Dirmit olmuştur. Okulun ve öğretmenin kendisini ifade edebilmesini sağlaması nedeniyle okul, Dirmit için bir kaçış noktası haline gelmiştir. Bunun sonucu olarak Dirmit'te yeni şeyler öğrenme isteğinin de arttığı görülmektedir. Ancak bir süre sonra öğretmenin köyden gitmesiyle birlikte Dirmit yalnızlığına geri dönmüştür. Dirmit'in, merakının gittikçe artmasının yanında onun sorularını cevaplayacak bir kişinin bulunmamasıyla birlikte tulumba gibi cansız varlıklarla konuşmasını arttırdığı görülmektedir. Bununla birlikte Dirmit, kararsız kaldığı zamanlarda ya da sorunları olduğunda yine bu varlıklarla konuşup, onlardan öğütler almaktadır. “ *Tulumba, Elmas geline gitsem o da beni taşlar mı? (Tekin, 65)*” Duygu ve düşüncelerini de onlarla paylaşıp kendine arkadaş yapan Dirmit'in amacının, köy halkının ona tutumundan ve yalnızlığından kaçmak olduğu görülmektedir.

Köyde yaşayan halkın cahil olmasından dolayı, çeşitli masallardan, hikâyelerden ve batıl inançlardan etkilenen bir yaşam içerisinde olduğu görülmektedir. Periler ve cinlerin onlar için gerçek olması nedeniyle her türlü farklılığı bu tarz hayal ürünü inançlara bağlamışlardır. Kendilerinden her haliyle farklı bir insan olan Dirmit'le karşılaşan Akçalı köyü halkı bu farklılıkları kabul etmek istememiştir ve Dirmit'i toplumdan soyutlaştırmaktadır. Hayal gücü oldukça gelişmiş olan Dirmit'i sindiremeyen ve ondan korkan köy halkı Atiye ve Huvat'a baskılar

kurmaya başlamıştır. “*Ve zaten Cinci Memet’in de bu kıza adlı adınca çentik atıp işaret koyduğunu bahane ederek Atiye’ye ‘Ya kızını eve kapattır, bir direğe bağlarsın ya da alıp bu köyden gidersin.’ diye baskına geldiler. (Tekin, 61)*” Baskıların işe yaramaması ve köyün çocuklarının Dirmit’e saldırmasıyla Dirmit ve ailesi işi nedeniyle şehirde bulunan Huvat’ın yanına taşınmaya karar vermiştir.

3. KÖYDEN ŞEHİRE GÖÇ

Türkiye’de köyden kente 1950’li yıllarda başlayan göçler toplumda birçok değişikliğe neden olmuştur. Bu tarz göçlerin temel sebepleri arasında ekonomik ve sosyal durum yer almaktadır. Büyük şehirlerdeki olanaklar köyde yaşayanların gözlerini boyamakta ve birçok açıdan cazip bir uzam haline getirmektedir. İnsanlar şehirlere yaşamlarını kolaylaştırmak için göç etmelerine rağmen şehir uzamına uyum sağlamama ve mutlu olamama gibi durumlar fazlasıyla görülmektedir.

Sevgili Arsız Ölüm adlı yapıtta Huvat’ın İstanbul’daki işi ve köy halkının Dirmit’e karşı düşünce ve davranışlarından dolayı Akçalı köyünden göç etmiş olan Aktaş ailesinin şehir hayatına da uyum sağlayamadıkları görülmektedir. Aile içinde köyden kalma alışkanlıkların devam etmesi ve şehir hayatında bunları uygulayamamaları ailenin bir çıkmaza gittiğini göstermektedir. Ekonomik sıkıntıların da baş göstermesiyle birlikte dağılma noktasına gelen aileyi birlikte tutan tek şeyin Atiye olduğu gözlemlenmektedir. Ailesinin iyiliği için bildiklerinden vazgeçmeyen Atiye’nin bildiklerinden vazgeçmemesi özellikle Dirmit’le aralarında tartışmalar çıkmasına neden olduğu görülmektedir.

4.ŞEHİR UZAMINDA KADIN

Türk toplumunda uzun bir süre geleneksel bir anlayışla toplumda sadece bir eş veya anne olarak var olabilen kadınların cumhuriyet dönemiyle birlikte modernleştiği görülmektedir. Kadımla ilgili tabuların yıkıldığı şehirlerde Türk kadınının eğitime önem vermeye, batıyı takip etmeye, siyasetle ilgilenmeye, kendileriyle erkekleri eşit görmeye ve aynı haklara sahip olduklarını fark etmeye başlayınca bir birey haline gelmeye başladıkları görülmektedir. Ancak bu duruma ayak uyduramayan insanlar nedeniyle kadın birçok durumda bir sorun olarak görülmektedir.

Yapıtta köy geleneklerini ve aile düzenini şehir hayatına uyarlamaya çalışan Aktaş ailesi farklı sorunlarla uğraşmaktan kaçamamaktadır. Dirmit'in etrafında olan bitene, kadınların yapabilecekleri şeyleri görüp onlara özenmesiyle birlikte ailede çeşitli nedenlerle

DİRMİT

Dirmit, şehre taşındıktan sonra aile dışındaki özgür ortamın da etkisiyle merakı artmış ve daha çok sorgulamaya başlamaktadır. Ancak ailesinin, özellikle köy uzamının kendisini fazlasıyla etkileyen Atiye'nin Dirmit'e karşı çıktığı ve merak etmemesi gerektiğini aşlamaya çalıştıkları görülmektedir. Düşler kuran, kitaplara ilgi gösteren, radyoyla fazla vakit geçiren ve aynı zamanda şiirler yazan bir kız olması nedeniyle bunun gibi davranışları olmasını istemeyen ailesi tarafından kabullenilemeyen Dirmit dolayısıyla cezalandırılmaktadır. Bu sefer de Dirmit'in kuşkuş otuyla konuşmaya başlaması ve Kuşkuş otunun, Dirmit'in sorgulamasını ve öğrenmeye olan ilgisi daha fazla arttırmasıyla işler iyice karmaşık bir hal almıştır. Aynı zamanda farkındalığı da gelişen Dirmit, ailesinin gittikçe fakirleştiğini fark etmeye başlamıştır.

Yapıtta kadının toplumdaki yerini, kadın ve erkeğin cinsel ve sosyal kimlik arayışlarını sorgulamaya başlayan Dirmit, kendisinin yapamadıklarını ağabeyi Mahmut'un neden yapabildiğini ya da Nuğber'in neden kendisine uygun bir kismet bulamadığı için değersizleştirildiğini de düşünmektedir. Anı zamanda Aysun adında bir kızla arkadaş olan Dirmit, onun davranışlarını kendine örnek almaktadır. Aysun'un ahlaksız davranışları olduğunu düşünen Atiye kızını ondan uzak tutmak istemektedir.

ATIYE

Atiye, evin annesi olarak çoğu zaman yapıtın merkezinde yer almaktadır. Atiye şehre geldiklerinden beri bütün çocuklarının arkasında olmaya çalışmıştır. Dirmit'in okumasını istemekte ve bunun için uğraşmaktadır. Bunları yaparken beğenmediği hareketlerini de cezalandırmayı ihmal etmemiştir. Ailesinin hedeflerinden sapan davranışlarını engellemek için yasaklar koymak, dua ve beddua etmek, kurşun döktürmek, büyüler yapmak, fal bakmak ve hastalanıp yataklara düşmek gibi çeşitli yollara başvuran Atiye'in, bütün bu çabalarıyla aileyi fiziksel olarak bir arada tutmayı başarsa da, her bir aile bireyinin kendi bildiği yoldan gitmesine engel olamadığı görülmektedir. Hastalandığı zaman geride düzgün bir evlat bırakmadığını, bu nedenle ölünce sorgulanacağını düşünmektedir.